

si iskali in jih tudi dobili. Tudi domači družini ne bo drugega dela manjkalo.

Če bi se v našem cesarstvu vse žito z mašinami mlatilo, in sicer s takimi, ktere vsaki dan 40 kóp ali 60 vagónov žita omlatijo, in 100 dní skozi celo leto mlatijo, bi se za vse naše cesarstvo potrebovalo 45.000 taticih mlativnic, da bi se vsako leto pridelk od 18 milijonov oralov polja omlatil. (Dalje sledi.)

Natoroznanstvo in ljudska omika.

Spisal Šimen Šubic na Dunaji.

2. pismo.

Dandanašnji vsak po svojem stanu večje ali manje potrebe s tem odpravlja, kar mu pride iz neutrudljivih rok natoroznancov. Toliko bolj čudno je tedaj, ako dan današnji, ko nas vodi vodni sopar in nam dopisuje bakrena struna, se tam pa tam čujejo glasi, da je uk natoroznanstva zopern kersanski veri!

Preden kaj več od tega povem, ne bo škodovalo, če enmalo razjasnim, kar je bilo v kratkem že zgorej rečenega, pravi namen in cilj in konec vsih ukov, ki se pečajo z natoro in s spoznanjem Božjih postav v stvarjenji.

Kakor deleč nas pelje zgodovina nazaj v stare čase, povsod se vidi, da je že duh starih narodov ogledoval natorne prikazke. Nekaj malega jih je prav spoznal, drugih pa ni mogel zapopasti; bil je še premlad, živel je v svojih otročjih letih, učil se je še le govoriti z natoro, kakor se dete uči od matere jezika. Toliko se pa vidi povsod, da ga je to premišljevanje opominjalo skrivnost Višjega Bitja, ki ga je častil pod raznimi podobami, dokler se ni toliko očistil, da je spoznal enega Boga, stvarnika vesoljnega sveta. Že v tistih starih časih slišimo od mož, da so se pečali s premišljevanjem Božjega stvarjenja. Toliko je imel bistri duh veselja do skrivnost, ki jih je Bog v svojem stvarjenji vrečil, da so modri možje tistega časa brez razločka natorne prikazke razlagali. Aristotela samo tukaj omenim; njegovo modrovanje, to je, premišljevanje in razlaganje natornih zapopadkov, je veljalo, če prav nekaj vredno, še dolgo po Kristusovem rojstvu. V Italii so bili njegovi uki na papeževo povelje kot naj boljši v šolah vpejani. Da se pa tisti narod, ki je imel le skerbí za posvetno blago, ni podstopil premišljevanja natornega, vidimo pri Rimljanih, ki so se še le jeli natoroznanstva poprijemati, ko je že pešala njih posvetna oblast. To je poterjeno v dogodbah tistega ljudstva, ki mu je že zdavnej ura odtekla.

Iz tega se pač jasno vidi, da posvetnjaki niso za natoroznanstvo. Bilo je med starimi narodi sploh toliko več natoroznancov, kolikor boljšega duha je bil narod. Gerški begúni so zanesli na Laško dela bistroumnih mož svojega naroda; tam so se pa zanemarjene po tamnih luknjah valjale, in tako so do nas prišle. Z Arabci se je še enkrat posvetila luč lepih ukov, pa je kmalo z njimi prešla. Tema je nastopila; pravde so se začele za prazne besede, namesto da bi se bil v božjem stvarjenji iskal ključ k pravem spoznanji. To je terpelo noter do 13. stoletja. Možem, ki so se v tem času podstopili premišljevatí stvarjenje, ni bilo za posvetne časti ne za telesne dobičke. Kdo bi kaj tacega tudi terdil! Saj lahko vsak spozna, če si je Kopernik pri svojem spoznanji, da se zemlja vertí okoli sonca, večidel le nasprotnikov na glavo nakopal, da mu to ni nič dobička neslo. Če je tako, zakaj pa ni molčal? — bojo rekli tisti, ki ne vejo večje natoroznanske resnice kot te, da je trebuh pod ustmi, v trebuhu pa želodec, ki hoče jesti imeti. Bil je mož, ki ga je gnal čisti duh k premišljevanju, in sicer zatega volja, ker je stvarjenje samo po sebi delo Božje modrosti ter nam, nikdar ne nasprot naukom izveličavnega sv. kristijanstva, kaže poti, ki naj bi jih hodil naš duh, da se približuje k spoznanji tistega Bitja, ki je vse vstvaril. Nastopil je pozneje Kepler, ki

se je neutrudno pečal s spoznavanjem skrivnih postav, ki se razodevajo med svetovi na nebu. Kdo mu je kaj obljubil, če spozna te postavice? Nobeden; — saj mu še tega niso plačali, kar si je z učiteljstvom zaslužil. On, ki je živel v žalostnih časih tridesetletne vojske, je bil vès zamaknjen v ogledovanji višjih skrivnost; saj na zemlji ni imel drugega kot pomankanje, ter se je v duhu tje obračal, kjer je pozabljal posvetne nadloge. — Kaj je prestal Galilej, ko se je podstopil Kopernikovega spoznanja; vedil je, da mu bi bilo boljše tihemu biti, toda duh mu ni tega pripustil, da bi ne bil naznanil ljudém resnice, ki jo je spoznal; niso ga strašile tudi grozovite ječe Benečanov.

Starozgodovinski pomenki.

O indoslovanski božici „Kalanda“, „Koleda“.

Spisal Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Tudi Slovani poznajo zimsko sončno dete Koleda. Na koroških rimskih kamnih še nahajamo lastno ime Kalandina ¹⁾, kar pričuje, da so stari Slovenci še izgovarjali Kalanda, Kalenda. Saj še po pohorskih in koroških planinah govorijo: kalendnica, kalendniki. Ako severni Slovani to božanstvo poznajo v srednjem spolu: Kolado, ni to prava oblika, temoč je po pozabljeni izvirni „Kalenda“ postala.

Na Štorskem se božični prazniki velijo tudi koledni prazniki, ker praznik rojstva Zveličarjevega ravno v čas pada, v katerem so stari Slovenci častili rojstni dan nepremagljivega sonca, kadar je sončno dete Kalenda se rodilo in s Kršna — Kresom, Kersnikom se združevati začenjalo. Da je tudi pri njih, kakor pri Egipčanih, Perzijanih in Rimljanih ta čas bil čas veselja, poterjujejo koledni prazniki in pesmi kolednikov, kateri še današnji dan, pa v lepšem kersanskem pomenu, veselice in zdravice popevajo.

Kadar je zima minula in jaro toplo sonce svoje gospodarstvo začelo, so tudi stari Indi ta spremin zaznamovali. Zato imajo sledečo mitologiško basen: Ravana, nar višji nočnih duhov in orjaški kralj otoka Cejlona, pred katerim, kjer koli se je pokazal, sta bežala sonce in ogenj, je Rama-tu lepo ženo, z imenom Sita, odpeljal. Rama vstane in se tri dní vojskuje z Ravanom, kteremu je Brahma medvedovega kralja Džambuvana v pomoč poslal, dokler ni Rama premagal in Site odpeljal.

Ravana pomeni černi (primeri latinsko raven), toraj je osebljena (personificirana) tamà. Bil je kraj cejlonski, kjer sonce kot na naj skrajni meji Indije zahaja in se v morje vtoplja. Rama pomeni po Paulinu tudi bel, svetel, ravno to tudi pomeni Sita, ali Sida — latinskemu sidus. Medved je simbol zime. Zmisel cele mitologiške basni je toraj: Mladoletno sonce se vojskuje z merzlim zimskim in premaga ²⁾. Drugi razlagajo ime Sita po: „die in der Furche gefundene“, toraj rešenje Site iz oblasti Ravanove pomeni mladoletni čas, v katerem se spet poljodelstvo začinja. Zato Rama ima plug v rokah in se velí Halabrith, ravno tako tudi severnoslov. Radogost — Ratibor.

Na nekem lepem koroškem rimsko-slovenskem spominku nahajamo ta boj zimskega sonca z mladoletnim lepo izrazen. Rama — Radogost, Radoslav, Radomar, Radomer strahuje z bičem medveda, kateri ima dva spremljevalca, ktera tudi biča z rokama deržita. Rama — Radogost je venčan v znamenje mladoletne evetne dôbe, na herbtu pa ima dve čaplji ali dva žerjava, tista ptica, ktera po svojem prihodu oznanujeta topli jari čas ³⁾.

¹⁾ Gruter stran 825, Nr. 11.

²⁾ Glej Bohlen „Indien“ I., 227.

³⁾ Glej podobo v bukvah „Kärnthens römische Alterthümer in Abbildungen von Jabornegg und Christallnigg“. II. Heft.